

BOGANMELDELSER

Berit Hedeby: I de fördömdas värld. Rapport från kvinnofängelset. Zindermans. Uddevalla. 1982. ISBN 91 528 0376 7.

Tag ikke fejl af Berit Hedeby's bog. Det er *ikke* en rapport om, hvordan det er at være i et kvindefængsel eller at være kvinde i et fængsel. Det er en dybt personlig og engagerende skildring af fangen 64/80 Hedeby's fængselsliv. 6 måneder fra frihed til Hinseberg, til Vångdalen, til Lindome, tilbage til Vångdalen og endelig tilbage til friheden. 6 måneder, som det var svært at skrive om: »Att skriva om livet på kåken är att omigen genomlida mardrömmen«.

H's adgang til de svenske kvindefængsler er en dom på et års fængsel for drab. Sagen vakte i sin tid debat ikke alene p. g. a. dens strafferetlige finesser, men nok så meget på grund af dens moralske aspekter. Journalisten og forfatteren Berit Hedeby, der i 1978 udgav bogen »Ja till dödshjälp«, blev i 1979 dømt for drab på en totalrammet journalist. Ingen af de retsinstanter benægtede, at det var den dræbtes højeste ønske at dø. H hjalp ham og skriver herom i bogen: »Om inte hans händer och armar varit förlamade hade han själv utfört handlingen«. H's inderste overbevisning er, at hun er skyldig i den legale medvirken til selvmord, men uskyldig i drab. En opfattelse som flere svenske jurister deler.

Denne indstilling, at hun er uskyldig i drab, og at hun har handlet moralsk rigtigt ud fra et ønske om at hjælpe, præger klart H's fængselsliv. 2 måneder efter indsættelsen i Hinseberg skriver hun: »En sak styrker mig trots allt i anden; jag sitter för något jag tror på«.

Også andre ting gør, at H's fængselsliv bliver atypisk. Før det første, at hun er væsentlig ældre end flertallet af sine medfanger, og for det andet at hendes førstehåndsindstilling til fængselslivet er præget af distancerende journalistisk nysgerrighed.

Der er ingen tvivl om, at disse faktorer sammenholdt med, at H's liv indenfor fængslet ligger milevidt fra det liv størsteparten af medfangerne lever, gør H til en ensom ener i fængslerne. Fortvivlelsen over mangel på menneskeligt fællesskab er en grundtone i hele bogen »Det är inte bristen på frihet som gör att jag lider, utan bristen på gemenskap«.

Selve bogen indeholder 4 artikler trykt i Dagens Nyheter og er i øvrigt en forkortet dagbog fra fængselsopholdet. Uden at kende resten af dagbogen må man sige, at forkortelsen er på sin plads. Dagene i et fængsel ligner hinanden til forveksling. En uges dagbog fra et fængsel illustrerer på glimrende vis ensformigheden og trivialiteten.

H's bog er ikke desto mindre et eksempel på, hvordan de samme dagligdags begivenheder, den samme type hændelser, får en anden betydning og anden mening, når man har været i fængsler i længere tid.

De attituder hos personalet, som H i første omgang opfatter som venlighed, hjælpsomhed og tolerance, beskrives senere som »Vakterna vill inte ha bråk, de vill vara populära hos tjejnerna, komma på god fot osv.« Det ændrede syn på personalet er først og fremmest begrundet i, at personalet svigter H, da hun udsættes for

overfald og trusler af de andre fanger. Udadtil ser det hele stadigt venligt og forekommende ud. Men indefra ses det som et dække over, at ingen tør/kan stille noget op mod jungleloven i fængslet. Den junglelov, der prisgiver de svageste — og enerne blandt fangerne. Den junglelov, der i fængslet er tæt sammenvævet med janteloven. H er og føler sig prisgivet medfangerne.

Hun er selv magtesløs, fordi hun ikke kan, ikke vil anvende vold, trusler og chikane. Hun er ikke opdraget til *det*. Hun bliver afhængig af den justits, den disciplin og den kontrol, vagterne kan udøve, og efter hendes vurdering skal udøve. De svigter, og hun må vælge den udvej, som mange har anvendt, isolation. Formelt på grund af arbejdsvægring, reelt fordi hun er bange for medfangerne.

På samme måde giver dagbogsformen en mulighed for at se og umiddelbart forstå, hvad der venter H's oprindeligt positive indstilling til systemet til had, uvilje og hævnlyst. Som mange andre bryder hun en regel og udsættes for et almindeligt forhør, der krænker hende dybt. Hun føler sig uretfærdigt behandlet og forklarer sin reaktion således: »Jag var en skøtsam person arbejdsom, flitig, samarbejtsvillig, en som man kunde lita på — från ledningens sida alltså en lojal fånge som förstod etablissemangets åtgärder. Ja, jag var en påtaglig supporter till ledningen. Och för de intagna ville jag känna mig som en slags morsa, en stabil klagomur, en famn, omgiven av hopplösa, kärlekstörstande ungar.

Nu däremot, när jag blivit straffad och utmotad för oskickligt beteende, är situationen en annan. Jag är ingen vän längre, jag är ingen de kan räkna med. Jag är motståndare nu«.

Det er flere af den slags episoder i fængslet, der bid for bid underminerer H's illusioner om fængsler.

Det er en smertefuld proces at blive fange — at blive en af dem. H forventer ved starten af sine fængselsophold, at det sker næsten automatisk, og opdager efter måneder, at det eneste, der gør hende til fange — til en af dem — er ydmygelserne og den total magtesløshed overfor systemet. Først efter gentagne ydmygelser og svigt er Berit Hedeby fange med »vi-og-dem« — opfattelsen af forholdet mellem fanger og personale. Følelsesmæssigt lykkes det H at blive fange. Ikke fordi medfangerne accepterer hende som én af deres, men fordi systemet ikke accepterer hende som andet — ikke accepterer hende som et ligeværdigt menneske med integritet, selvrespekt og ansvarlighed. Et meget langt stykke inde i bogen tror H på rehabilitering og resocialisering som en mulighed i fængslerne, og hun harmes over, at mulighederne ikke udnytttes.

Den proces, der gør Berit Hedeby til fange, er selve nøglen til forståelsen af, hvorfor rehabilitering og resocialisering er en umulighed bag fængselsmure. H's bitre slutopfattelse er bl. a. »Det är inte nog med frihetsberövandet, jag måste bestjålas på min människovärdighet också«.

Det er meget modigt, at H ikke har forsøgt at bruge denne smerteligt erhvervede forståelse til at forskønne, ændre eller udelade mange umådeligt naive og bedredende betragtninger i de første mange sider af dagbogen. Bogens største værdi ligger netop i, at læseren kan følge processen og umiddelbart forstå de psykologiske mekanismer, der i løbet af 6 mdr. totalt ændrer hende.

Dagbogen er spækket med mange fine iagttagelser af kvinder i fængsel og fængselsliv, som i sig selv gør den værd at læse. Stærkest er dog helhedsindtrykket, og H's forord: »Jag hoppas att jag överlevt — men säker är jag inte«.

Berit Hedeby kom til fængslet d. 26. marts 1980 og ex-fange 64/80 Hedeby forlod det d. 25. sept. 1980. Bogen er en dokumentation af, at der *ikke* er tale om den samme person.

Kirsten Jensen, Den sociale højskole i Århus.

Bernhard Gomard og Jens Møller (red.): Kommenteret retsplejelov. Bind I—IV.

3. udgave. Juristforbundets Forlag 1982, ca. 1300 s.

I slutet av 1982 utkom tredje upplagan av Kommenteret retsplejelov, den ambitiösa kommentaren till den danska processlagen, som — liksom den svenska — omfattar både civil- och straffprocess och därtill innehåller verkställighetsbestämmelser (kap 45—55) och regler om skifte av dödsbo m m. Eftersom det är 18 år sedan den andra upplagan utgavs (den första kom 1939) är det fråga om en betydande nyarbetning — det har ju skett många ändringar i retsplejeloven sedan 1964. Författarkretsen har också utvidgats betydligt och består nu av 15 personer (Knud Arildsen, Ib Dalgas Rasmussen, Svend Danielsen, Hans Gammeltoft-Hansen, Johannes Jørgensen, Else Mols, F. C. Schydt, Poul Stampe Jacobsen, Ole Stigel, Anne Grete Stokholm, Poul Sørensen, Finn Taksøe-Jensen, Allan Walbom, A. F. Wehner och Poul Østergaard), vartill kommer Bernhard Gomard och Jens Møller som redaktörer.

Redaktörerna har haft ambitionen att ge arbetet »et ensartet præg« (band IV, förordet). Mot bakgrund av ämnets omfattning och medarbetarstabens storlek förefaller denna uppgift inte helt oproblematisk. Att man lyckats så pass väl som är fallet får väl till väsentlig del tillskrivas redaktörernas skicklighet och auktoritet. Av intresse i sammanhanget är också den redaktionella policyn: man har, enligt förordet, inskränkt sig till att

»fremstille gældende dansk procesret ved omhyggelig redegørelse for lovgivning med forarbejder, retspraksis og udtalelser i litteraturen. En egentlig selvstændig fremstilling med tilslutning til eller afstandtagen fra praksis og litteratur ligger uden for værket's rammer. Et selvstændigt kritisk opgør hører ikke naturligt hjemme i et værk, om hvis tilblivelse mange har samarbejdet.«

Denna avväpnande, men också något uppgivna, målbeskrivning aktualiserar frågan om det är önskvärt eller ens möjligt att »delförfattarna« på detta sätt håller tillbaka sin mening. Förutsatt att kommentatorn har en egen åsikt förefaller mig en neutralitet av här aktuellt slag praktiskt genomförbar endast när »gällande rätt« är klar och otvetydig. Men då saknar den egna åsikten intresse och plats för diskussion finns endast de lege ferenda. En lagkommentar är förvisso inte den idealiska platsen för dylika betraktelser.

Men antag att rättsläget är oklart. Att så ofta är fallet på processrättens område kan avläsas bl a i den avsevärda arbetsinsats högsta instans (åtminstone i Sverige) tvingas lägga ner på processuella frågor. Om framställningen innehåller mer än en närmast katalogartad redogörelse för förarbeten, praxis och doktrin, är det då högst sannolikt, ja jag skulle vilja säga oundvikligt, att kommentatorns eventuella egna uppfattning kommer att påverka innehållet och detta även om hon säger (och tror)

sig vara neutral. För läsaren är det enligt min uppfattning i så fall att föredra om denna kommentators egna uppfattning framgår i klartext. Man får härigenom bättre förutsättningar att »värdera« texten och dra egna slutsatser än om kommentaren framträder med förmenta anspråk på neutralitet. För att man skall kunna syna författarens hand krävs alla kort på bordet.

Men om alla kommentarmedarbetare slutar med att sticka under stol med egna åsikter de lege lata och släpper loss för fullt, skulle inte en sådan metamorfos förlänga och fördyra kommentarutgåvorna i oacceptabel grad? Nej, knappast! I de allra flesta frågor saknar nog kommentatorn anledning att »tycka till« helt enkelt av den anledningen att hon inte har någon åsikt. Det är ju i kommentarsammanhang inte författaren som söker upp de frågor som behandlas utan tvärt om; författaren får vackert lov att äta sig igenom hela matsedeln oavsett smak och aptit. Och inte ens inom processrätten torde varje paragraf vara så rafflande att den lockar till egna exkurser.

Paradoxalt nog har redaktörerna till den nya kommentaren på sätt och vis tagit på sig ett större personligt ansvar för de presenterade kommentarernas vederhäftighet de lege lata genom att verket givits en så förment neutral framtoning. Vad som sägs framstår nu inte bara som — ett dolt — uttryck för författarens eventuella egna åsikter utan också som något av en gemensam åsiktsbas, auktoriserad av redaktörerna. Att innehållsförteckningen ger upplysning om vem som skrivit vad ändrar i princip inte på detta förhållande.

Ett frapperande drag när man studerar listan över de femton delförfattarna i Kommenteret retsplejelov är att de allra flesta är domare och akademiska lärare (9 respektive 3 stycken, vartill kommer redaktörerna Gomard och Møller, den sistnämnde tydligen verksam både som lärare och i Justitsministeriet). Kommentaren står härigenom jämförelsevis fri i förhållande till lagstiftaren. I Sverige är ju däremot förhållandet ofta det att samma person(-er) som författat det ursprungliga betänkandet med överväganden, förslag till lagtext och motiv senare går in i departementet och skriver även remissammanställningen och lagrådsremissen. Visserligen sker detta i samråd med några överordnade i departementet, och i en del fall kanske t o m departementschefen — som annars mest får låna sitt namn till slutprodukten — tycker till i någon fråga. Men även om dessa personer skall välsigna alstret är nog den ursprunglige sekreteraren i allmänhet att se som upphovsman till 95 % av texten även på detta stadium. Så fortsätter ruljangsen med att personen i fråga föredrar förslaget i lagrådet, skriver proposition och följer denna genom riksdagsbehandlingen. När så lagen promulgeras är samma kvinna eller man kanske redan i full färd med att författa lagkommentaren i Norstedts gula eller blå serie. Ibland följs så det hela upp med att sekreteraren — lagstiftaren — kommentarförfattaren ger ut en monografi i ämnet (se t ex Torkel Gregows roll vid reformeringen av Utsökningsrätt enligt den nya utsökningslagstiftningen, Norstedts 1983).

Systemet (i fortsättningen kallat det svenska, även om det naturligtvis inte alltid går till på det sättet ens i vårt land) är inte nytt utan har i mer eller mindre utradad form tillämpats i decennier (tag t ex Gärdes m fl med rätta älskade och fort-

farande använda »gula« kommentar till rättegångsbalken, utkommen 1949, dvs ett år efter balkens ikraftträdande, jfr även de »blå« kommentarerna till den svenska brottsbalken).

Nu är ju inte det viktiga *vem* som gör något utan *hur* det görs. Och med det svenska systemet har i allmänhet höga förväntningar på vederhäftighet och utförlighet kunnat infrias, även om man ibland kunnat önska bättre distans till det behandlade stoffet. I små länder är ju fö alternativet till en kommentar av här berört slag ofta nog ingen kommentar alls. Och bristen på distans kan också formuleras positivt, som en ingående kännedom om det behandlade rättsområdet och lagens tillkomsthistoria. Det finns många exempel på lyckade alster i den här diskuterade genren.

Det svenska systemet är emellertid förenat med en risk att alltför stor plats ges åt motiven i kommentaren; kommentaren kan i vissa fall tona fram som en ren upprepning av långa avsnitt från motiven; ja, i själva verket föreligger ibland identitet nästan intill minsta skiljetecken. Detta framstår som ett slöseri från nationalekonomisk synpunkt — endast sysselsättningsskäl kan väl åberopas till stöd för att trycka samma sak två gånger — och minskar dessutom användbarheten; kommentaren blir svåröverskådlig och tidsödande att använda i det praktiska rättslivet. Lagförarbeten består ju till stor del av motiv för att införa vissa nyheter och företa ändringar i gällande regelsystem och ger inte alltid så mycket vad gäller tillämpningen av reglerna i fråga.

Ätminstone för den kommentarkonsument som anbefaller sig åt en i någon mening teleologisk rättstillämpning — eller misstänker att beslutsfattaren kommer att göra det — framstår det som önskvärt att kommentaren har ett friare förhållningssätt till förarbetena. Man är tacksam om kommentatorn gjort sig besväret att vaska fram grundläggande ändamålsskäl av relevans vid bedömningen av de problematiska fallen i stället för att mekaniskt upprepa motiv och — som ibland sker — även den lagtext som återfinns några centimeter upp på samma sida i kommentaren. Av värde är vidare om läsaren får argument för olika lösningar de lege lata och att termer som har en särskild betydelse lyfts fram och förklaras.

Till det viktigaste hör vidare att kommentaren ger — helst kompletta — hänvisningar till praxis och litteratur. Här kan läsaren av en god kommentar göra oerhörda arbetsvinster. Men längre än till hänvisningar och — ibland — korta referat som ger huvudinnebörden av det åberopade rättsfallet eller doktrinuttalandet, bör nog kommentaren i allmänhet inte gå om kravet på en någorlunda billig och hanterlig bok skall kunna uppfyllas. Det viktiga är att »ingångar« finns till övrigt relevant material, ej att detta återges och diskuteras i detalj.

Men har kommentarförfattaren egna argument att tillföra bör hon enligt min ovan deklarerade uppfattning inte hålla dem tillbaka och detta även om det är flera författare till boken ifråga. Framgår det *vem* som skrivit vad borde inte några krav på enhetlighet få hindra att så sker — hellre bristande enhetlighet i så fall.

Man kan fråga sig om en lagkommentar inte bara bör innehålla relevanta argument för olika lösningar utan också en prognos om hur domstolarna kommer att tillämpa den aktuella bestämmelsen. Jag tycker nog att det finns anledning att iakt-

ta återhållsamhet på det området. Utgången i ett praktiskt fall beror ju till stor del på domarens inställning till valet av rättstillämpningsmetod. Och en prognos i lagkommentaren kan — särskilt om domaren är besatt av en subjektiv rättstillämpningsmetod — bli nära nog en självuppfyllande profetia. Öht framstår den kombinationseffekt som kan uppkomma av »det svenska systemet« och en domare med subjektiv rättstillämpningsmetod som risikabel. För »subjektivisten« måste en kommentar av det »svenska« slaget vara Gefundenes Fressen i rättstillämpningssituationen. Ja, det har to m hänt att man åberopat lagkommentaren i stället för motiven när motiv och kommentar har samma författare och samma innehåll och enbart på denna grund dömt rakt mot klar lagtext (se tex tingsrätten i NJA I 1980 s 743 å s 745); lagkommentaren har då intagit den främsta platsen i rättskälhierarkin.

Förvisso framstår även den nya kommentaren till retsplejeloven som i hög grad auktoritativ men man har ändå knappast anledning befara att den skall komma till så excessiv användning som stundom sker med de svenska. Författarna — eller majoriteten av dem — står ju fria i förhållande till materialet och lånar ej heller auktoritet från dess tillkomst. Något osjälvständigt idisslande av lagförarbeten — och endast lagförarbeten — är det intc heller fråga om. Hänvisningarna till och redogörelserna för lagens förarbeten är sparsamma. Däremot är det gott om referenser — inklusive korta redogörelser som ger den väsentliga innebörden — till praxis och doktrin. Litteraturhänvisningarna består dels av generella hänvisningar i början av de olika kapitlen, dels ock av sidhänvisningar i anslutning till varje speciell paragraf och fråga. Här kan fö den just utkomna — mer kortfattade — kommentaren i Karnovs Lovsamling (band 2a, 10:e uppl. 1983) stundom vara ett komplement. Litteraturhänvisningarna är systematiserade i kronologisk ordning. Att man tillämpat en snävt nationalistisk begränsning i fråga om doktrinen tvingas vi väl acceptera trots att i och för sig flera problem är gemensamma för de nordiska länderna. En intressant detalj är att kommentaren visserligen ger en allmän redogörelse under kapitelrubrikerna, men i övrigt (liksom Karnovs Lovsamling) an knyter till nottecken inne i själva lagtexten (som alltså också finns med). Detta system, känt från tex vissa tyska kommentarer och Malmgrens nu föråldrade kommentar till de svenska grundlagarna, har onekligen vissa förtjänster. Men medaljen har också en baksida: framställningen blir stundom fragmentarisk och kronologin i dispositionen överraskande.

Kommentaren omfattar fyra band om tillhopa ca 1300 sidor. För de straffprocessuella kommentarerna (band III) svarar i huvudsak Hans Gammeltoft-Hansen och Ole Stigel. I band IV återfinns lagändringar fram to m 1982, bl a de intressanta nya reglerna om advokater, kommenterade av Poul Østergaard. Ett utförligt sakregister (75 s) hjälper läsaren att hitta rätt i en text som, vad gäller annat än själva lagtexten, är satt i två spalter och med en stilsort som torde tvinga åtskilliga jurister att plocka fram förstöringsglasen. Men då kan man konstatera att Kommenteret retsplejelov även i sin 3:e upplaga motsvarar sitt goda rykte. Verket präglas av grundighet, ordning och reda.

Per Henrik Lindblom
Uppsala Universitet

Sv. Gram Jensen, Hvad er retfærdighed? G. E. C. Gads forlag. København 1983.
88 s.

Författaren, som är lektor i rättsvetenskap vid Köpenhamns universitet, har i denna bok sammanfört sju essayer på skilda områden av den allmänna rättsläran, därav tre förut publicerade såsom tidskriftsartiklar och fyra nyskrivna. Bokens titel är identisk med titeln på den första essayen.

I ett förord konstaterar förf. blygsamt, att intet är nytt under solen, alltså ej heller hans egna tankar om rättvisa (retfærdighed), men han tillägger, att rättvisans problem ändå kan vara aktuellt, vilket det också ständigt är. Bland dem som har analyserat problemet vetenskapligt nämnar förf. Hans Kelsen och Alf Ross. Mot bakgrund av deras något skiljaktiga resultat deklarerar förf. sin egen uppfattning, som synes vara en syntes av ett absolut och ett relativt rättvisebegrepp. Vad som är rättvist kan enligt förf. till en viss grad fastställas men endast i relation till sociala och kulturella värderingar, och dessa växlar med tid och rum. Ordet »retfærdig« betecknar för förf. att något är »i ovcrensstmelse med fundamentale og almindeligt accepterede retsprincipper«.

Även den andra essayen, »Forholdsnormer og kompetencenormer«, är begreppsanalytisk men av mera teknisk natur. Grundläggande för de två slagen av normer är enligt förf. begreppet »det retlige ansvar«, vilket han definierar. Han analyserar olika slag av »forholdsnormer« och finner dem alla kunna reduceras till varianter av ansvarsbegreppet. Han konstaterar dessutom, »at også kompetencenormernes fremtrædelsesformer analytisk kan reduceres til varianter af ansvarsbegrebet«. Visserligen anknytar förf. till Hohfelds schema över juridiska grundbegrepp och motsvarande schema hos Ross, men han framhåller, att hans framställning »ikke er baseret på pligtbegrebet, men på begrebet det retlige ansvar«. Pliktterminologien är nämligen en »tû-tû«-terminologi, säger han med hänsyftning på en uppmärksam uppsats av Ross. Kriteriet på »plikt« blir alltså den rättsliga sanktionen. Förf. är rättsrealist, men han svär inte oreserverat på mästarens ord. I slutet av uppsatsen korrigerar han en detalj i ett tankeschema av Ross, uppenbarligen med all rätt.

I en följande lärdomshistorisk exposé, kallad »Det 17. og 18. århundredes naturet i Danmark«, erinrar förf. först om den danska naturrättstraditionens rötter på kontinenten hos Grotius, Pufendorf, Thomasius och Wolff. Denna tradition är i huvudsak knuten till Köpenhamns universitet, vid vilket den förste professorn i »natur- og folkeret«, Andreas Hojer, tillträdde sitt ämbete 1734. Ett kuriosum i detta sammanhang är den lärobok i samma ämne som hade kommit ut i Danmark redan 1716, författad eller snarare kompilerad av ingen mindre än Ludvig Holberg. Denne var en polyhistor och ej endast upphovsman till »Jeppe på bjerget« och andra festliga komedier. Under trettiosex år var han professor vid Köpenhamns universitet men inte i naturrätt utan i flera andra humanistiska ämnen efter varandra. I uppsatsen lämnas ytterligare intressanta upplysningar om företrädarna för naturrättsläran och om litteraturen i denna. Idéhistoriskt anmärkningsvärt är, att naturrättsläran dröjde kvar i Danmark ett gott stycke in på 1800-talet och alltså ej som i Tyskland berördes av de nyromantiska strömningarna.

Nästa uppsats, »A. S. Ørsted og retskildelæren« bildar ett slags efterskrift till den föregående, i det att den klargör, hur dansk och norsk rätt från och med Anders Sandøe Ørsted — den store grundaren av den dansk-norska rättsvetenskapen — frigjorde sig »fra naturrettens spændetrøje«.

Under rubrikerna »Er forholdets natur en retskilde?« och »Den uskrevne ret« övergår förf. till att dryfta några aktuella spörsmål i modern rättskällelära. I motsats till Preben Stuer Lauridsen bejakar han frågan i den förstnämnda rubriken. I den andra uppsatsen behandlas bl. a. »retssædvanens« begrepp och dess betydelse som rättskälla.

Den sista uppsatsen, »Om begrebet 'gældende ret' hos Alf Ross«, är enligt bokens förord »et med en efterskrift forsynet referat og er udelukkende medtaget i didaktisk øjemed«. I efterskriften finner förf. emellertid en inkonsekvens mellan Ross' programförklaring om gällande rätt som en social verklighet och hans prognosteorier om innebörden av att en regel är gällande rätt. In cauda venenum!

»Hvad er retfærdighed?« är en tankeväckande och underhållande skrift, läsvärd och givande för både teoretiker och praktiker. Läsaren kanske opponerar sig på en eller annan punkt, men det minskar inte bokens värde. Nöjet av läsningen förhöjes av framställningens utmärkta språkliga form.

Tore Strömberg, Lund

NY LITTERATUR

- Morten Nissen: Børns oplevelse af skilsmisse.* Socialforskningsinstituttets publikation nr. 126 Teknisk forlag, København 1984. 102 s. 35 d.kr.
ISBN 87-7487-242-7. (Baseret på psykolog-interviewer af 34 børn.)
- Bertil Ekdahl & Nina Pripp: Familjerätt. Lagar och förordningar.* Publica Liber förlag, Stockholm 1983. 320 s. ISBN 91-38-90345-8.
- Erik Berggren: Att delegera regeringsärenden. Möjligheter och resultat.* Publica Liber förlag, Stockholm 1983. 111 s. ca. 90 s.kr. ISBN 91-38-90432-2.
- Wolfgang Singer: Der polizeiliche Rechtshilfeverkehr mit dem Ausland.* Verlag Peter Lang, Frankfurt a/Main 1983. XXI + 201 s. SFR 51.
ISBN 3-8204-7884-1. (Vil blive anmeldt.)
- Vagn Greve: Opgaver i strafferet.* 3. udg. Jurist- og økonomiforbundets forlag, København 1984. ISBN 87-574-0203-5. 109 s. (Udvalgte eksamensopgaver fra Københavns Universitet.)